

Nr 120.

Av herr **Lindhagen**, om *åvägbringande av utredning och förslag angående en statens telegrambyrå.*

Ingen samhällskultur kan resas annat än på individernas kultur. Ingen individuell kultur kan byggas annat än på andliga och materiella faktorer i förening. Ingen andlig frigörelse nås med endast teknisk bildning utan därtill fordras även själens odling. Om detta är sant förstår man, att vägen till den verkliga friheten ligger i det meniga folkets, medborgarnas, massornas egen personliga frigörelse från träl- domen under lärorna och partierna.

De andliga kartellerna uppstå på enahanda sätt och följa samma lagar som de ekonomiska trusterna. De bygga maktställningar åt sig på våra själar. *Den andliga kapitalismen* är en fruktansvärd verklighet lika väl som den ekonomiska. Det står strid mellan partierna om den senare, men alla äro de organiserade på den förra och uppbära densamma.

Man må icke föreställa sig att ett avlyftande av slaveriet under den ekonomiska kapitalismen, om det nu ensamt låter sig göra, bringar fred. Försvarskriget mot den andliga kapitalismen, återstår och detta blir kanske det långvarigaste och svåraste. Det är hög tid att börja även detta arbete, som kommer att på ett överväldigande sätt utfylla framtidens politik. Ett av de mest aktuella och farliga exemplen på denna tids företeelse är partiledningarnas och i all synnerhet partipressens företagsamhet. Det är här icke fråga om någon brist hos vissa personer utan om den miljö, i vilken vi leva, och som för övrigt söker slå ned oss allesammans. Det är partipressens uppgift och plikt på sitt politiska område att för sig och partiet köpa så många själar som möjligt, hålla dem nere i okunnighet om mänskligheten och låta dem ägna sina andliga dagsverken åt partiet. Läsekreten gives en partiuppfostran,

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 3 saml. 48 häft. (Nr 120—121.) 1

allt annat censureras, man suger till sig dess inflytande vid valtillfällen, man hetsar upp dem mot allt annat än partiet och vad som tjänar dess krassaste intressen. För denna slavtjänst få de till och med betala prenumurationsavgifter i skatt.

Den sakliga ovederhäftighet, otroliga okunnighet och förvånande förhåvelse, som följer med ett sådant här ovan endast med ett litet exempel belysta system, äro oerhörda. Vi äro så vana vid detta, att vi icke märka det elände, i vilket mänskligheten genom den andliga kapitalismen sjunkit ned, *ett andligt proletariat överallt*.

Det nu sagda må tjäna till en första erinran igen efter tidigare påminnelser. Därtill må saken belysas för denna gången allenast med ett litet exempel ur det ovannämnda exemplet.

För att förse pressen med notiser, uppsatser och annat nyhetsmaterial har sedan åtskillig tid bildats telegrambyråer. Det är förklarligt och begripligt, att så skett. Man har ej menat något ont därmed, men ej heller tänkt vidare på eller ens kunnat förhindra, att de blivit barn av sin tid. Det har varit företag, som ej kontrolleras av någon och således för enskilde skapat ett stort inflytande över allmänheten. Någon kontroll ens från partiernas sida finnes icke heller utan den första bästa skapar sig monopol, bildar en kartell kan man säga för att förfoga över en viss allmänhets politiska uppfostran, sinnesriktning och valrättsinflytande. Genom denna andliga kapitalistbildning få dessa privata företagare, stödda dessutom på obekanta ekonomiska resurser, tillfälle att utöva ett obehörigt inflytande till förmån för egna meningar och riktningar och med utestängande av andra, som icke varit i tillfälle att på detta sätt göra monopol av den s. k. yttrandefriheten.

Å andra sidan ansluta sig dessa karteller helt naturligt förr eller senare till en viss partiriktning, som ligger dem närmast eller lämnar de största ekonomiska chanserna eller också såsom ny ännu icke blivit exploaterad av andra.

Här i landet har det på grund av dessa den andliga kapitalismens lagar gestaltat sig så att svenska telegrambyrån behärskar och betjänar den s. k. borgerliga pressen, och nordiska presscentralen börjar intaga väsentligen samma ställning till den gammalsocialdemokratiska partipressen. En följd härav har blivit — man skulle ur partiteknisk synpunkt kunna kalla det ett nödtvång — att den enskilda företagsamheten börjat starta ett företag, avsett att utmynna uti en telegrambyrå även för den vänstersocialistiska pressen att efter företagarnas enskilda uppfattning matas och censureras på det sätt, som enligt företagarnas åsikt är en lämplig andlig spis för den partipressens arma läsekrets. Och så

kommer det att gå undan för undan allt eftersom nya partibildningar komma till.

På detta sätt proppas partiernas valmän och övriga tillhörigheter i människomaterial med en ensidig utfodring, som rubbar deras andliga matsmältning samt ruinerar deras förmåga att tänka själva, se sig ikring utan skyggglappar och stå på egna ben. Även för var och en, som önskar bringa allmänheten utan partiskillnad kännedom om ett betraktelsesätt eller någon upplysning eller annat meddelande, blir en sådan avsikt allt svårare och snart så gott som omöjliggjord.

I det nu begynnande politiska arbetet för att avskudda våra fjättrar, som fångsla oss i trældom under lärorna och partierna, kan det vara vägledande att börja bl. a. med denna ingalunda oviktiga detalj. Då det enskilda partiväsendet och det enskilda politiska initiativet visar sig fördärva vårt andliga liv och allt jämt undanskjuta allas materiella välfärd, återstår väl ingen annan räddning för tillfället åtminstone än att låta även den politiska uppfostran liksom undervisningen i skolorna och vid universiteten ledas av staten eller någon annan form av verksamhet med anspråk på att försöka stå över eller under partierna, hur man nu vill kalla det. Om det är ett missförhållande att låta enskilda få tjäna pengar på bekostnad av andras ekonomiska välstånd, så är det en för syndelse att låta enskilda förvärva inflytande och penningar på andras andliga nöd. Det är icke värt att tala om några nydaningar i världen, om ej problemet utsträcker till att omfatta även detta överväldigande onåd.

Med andra ord, det synes mig vara en sak värd att övervägas, huruvida ej telegrambyråerna böra exproprieras eller frivilligt förvärvas av statsmakten samt staten erhålla monopol på att förmedla tidningspressens upplysningsmateriel, så att det må bli allsidigt och objektivt i möjligaste mån och komma till alla läsekreterars kännedom. Detta är en given förutsättning för tillkomsten av en realdemokrati, d. v. s. en ordning, som bygger på sinnelagens demokratisering och icke endast formernas. Givetvis måste därvid tillses, att vederbörande anställda också bli lämpliga för sin uppgift, vilket sammanhänger med en annan framtidsfråga eller funktionalismens fostran till social förståelse. Bättre än det nuvarande tillståndet kan en dylik statsverksamhet i varje fall knappast undgå att bli. Till en början få tjänsteinnehavarna i statens telegrambyrå i instruktionerna tillhållas att göra sin plikt. De måste utses med urskillning och särskilt tillhållas att avhålla sig från att utöva censur antingen direkt eller genom »sammandrag», där sammandragarens personliga sympatier och antipatier uppsåtligt instinktivt bestämma över vad som får komma till den stora allmänhetens kännedom. En vanlig

erfarenhet är att i dylika sammandrag blir ofta huvudsaken utesluten, när dokumentet härstammar från någon person med annat partimärke än det, som telegrambyrån närmast representerar, om nu över huvud någon som helst notis tas av detsamma. Därefter kommer sedan parti-pressens ytterligare censur, allt endast *ett kapitaliserande således i några fås händer av det berömda andliga värde, som kallas tryckfrihet.*

På grund av vad sålunda anförts, hemställes,

att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta undersöka och eventuellt framlägga förslag om en statens telegrambyrå, vilken efter övertagande av de enskilda telegrambyråerna eller möjligen tills vidare i konkurrens med dem skall ha till uppgift att meddela objektiva, mångsidiga, likvärdiga och opartiska upplysningar till alla tidningars läsekretsar och således i sin mån bidra till avskaffande av den för individ och samhälle ruinerande partifostran, som pågår under den nuvarande ordningen med dess andliga kartellväsende.

Stockholm den 29 januari 1919.

Carl Lindhagen.
